

GEWELD TEGEN VROUWEN IN GUATEMALA

Ongekend, onbemand, onverschrokken

In sommige regio's van de wereld heb je brute pech als je als meisje wordt geboren. Centraal-Amerika is zo een regio. In Guatemala betalen vooral vrouwen de prijs voor jarenlange sociale desintegratie, een corrupte staat en een machistische cultuur. Maar ze vechten terug.

Tussen 2000 en 2005 zijn in Centraal-Amerika 3939 meisjes en jonge vrouwen vermoord. Vooral Guatemala springt eruit door de brutaliteit en het hoge aantal moorden. In 2006 werden in Guatemala 670 meisjes en jonge vrouwen vermoord –meer dan het dubbele van vijf jaar daarvoor. Als in een horrorscenario stijgt het aantal jaar na jaar. Het gaat vooral om tienermeisjes en jonge –vaak zwangere– vrouwen. Feminicide heet dat in het jargon: vrouwen vermoorden omdat ze vrouw zijn. De autoriteiten in Guatemala liggen er niet van wakker. Na zoveel jaren van burgeroorlog en onverwerkte gruweldaden zijn corruptie en straffeloosheid de regel. 'De georganiseerde misdaad en clandestiene misdaadbendes zijn geïnfiltreerd in de staatsinstellingen en houden die gegijzeld', zegt Luz Méndez van de Nationale Vereniging van Guatemalteekse vrouwen (Unamg). De nieuwe president Alvaro Colóm staat voor de gigantische opdracht de samenleving te "saneren".

Geweldcultuur

Norma Cruz is directrice van de stichting *Sobrevivientes*, opgericht naar aanleiding van seksueel geweld tegen Cruz' dochter. Zeven dagen op zeven staat de deur er open; het centrum ontvangt om en bij de vijftig klachten per dag. *Sobrevivientes* helpt bij traumaverwerking en begeleidt klachten en processen. 'In onze cultuur wordt een vrouw in alle opzichten als minderwaardig beschouwd', vertelt Norma. 'Wij zijn van geen tel en dus maakt het ook niet uit dat onze rechten met de voeten worden getreden. Als er bovendien geen duidelijke wetten zijn om dit soort geweld te bestraffen, en politie en justitie onverschillig blijven, woekert de kwaal voort. Het is zwaar om dragen wanneer de verkrachter of moordenaar van je dochter vrij rondloopt en het niets uithaalt om een klacht in te dienen. Het is zelfs gevaarlijk om daders aan te klagen, want vaak word je dan zelf bedreigd.' Het fenomeen van vrouwenmoorden stak voor het eerst de kop op in Chihuahua, Mexico, waar tussen 1993 en 2003 maar liefst 370 vrouwen zijn vermoord. Maar Guatemala overtreft de gruwel van Mexico. Vaak is de echtgenoot de dader, al gaat het soms ook om criminelen of leden van drugsbendes, die opereren met medeweten van de politie. Vrouwen worden ook het slachtoffer van *mara's*, de geduchte jeugdbendes. Moorden gebeuren als afrekeningen tussen rivaliserende groepen of leiders, maar ook als initiatieritueel. Luz Méndez: 'Om toegelaten te worden tot een bende, moeten kandidaat-leden vaak een moord plegen. Meestal is het slachtoffer een vrouw, omdat die gezien wordt als een makkelijke prooi.'

Littekens van de burgeroorlog

De oorzaak van het geweld tegen vrouwen ligt volgens Méndez in de ongelijke relatie tussen de seksen. Bovenop die discriminatie komen de sociale desintegratie en de veiligheids crisis in Guatemala. Die maken vrouwen extra kwetsbaar voor mannen en jongeren die zonder toekomstperspectief rondlopen of gebrainwasht zijn door de doodseskaders van de burgeroorlog. Volgens Luz Méndez, die zelf namens de URNG-guerrilla deelnam aan de vredesbesprekingen, is het geweld voor een groot deel te wijten aan de nasleep van de burgeroorlog. 'Verkrachting werd als oorlogswapen gebruikt. Nooit is er een "sanering"

geweest in de samenleving of een openlijke erkenning van wat ons is aangedaan. De verschillende regeringen hebben evenmin werk gemaakt van het naleven van de vredesakkoorden, van sociaal-economische heropbouw en investeringen in de staat. Onder druk van internationale financiële instellingen en vrijhandelsakkoorden heeft de sociale agenda moeten wijken voor de neoliberale. De sociale desintegratie en het geweld dat we vandaag kennen, zijn daarvan een direct gevolg.’

Pepmiddelen

Een veruiterlijking van die neoliberale agenda is de massale aanwezigheid van *maquilas* of montagehallen. In Guatemala, Honduras, El Salvador en Nicaragua werken naar schatting 200.000 mensen in montagehallen. Drie vierde van hen zijn jonge, ongeschoolde, niet-zwangere vrouwen. Discriminatie is manifest aanwezig. Voor hetzelfde werk krijgen ze per maand gemiddeld 8 euro minder dan mannen. Wie in de maquilas werkt, maakt lange werkdagen en wordt bij grote, onvoorziene bestellingen verplicht tot overuren. Toiletbezoek is aan strikte regels onderworpen en het werkritme wordt van dichtbij opgevolgd en opgedreven. ‘De arbeidsters moeten hun deadlines en quota’s halen, en mogen niet te veel reclameren over hun rechten. Soms krijgen ze zelfs pepmiddelen om sneller te werken’, aldus Ana María Monzón van de mensenrechtenorganisatie Caldh. Zo’n werksituatie leidt tot gezondheidsproblemen: gezwollen voeten en benen, haarverlies, huidziekten, verkoudheid, griepigheid en infecties aan de urinewegen en maag.

Vakbondswerk is in deze montagehallen alles behalve evident. Wie zijn rechten opeist, komt op een zwarte lijst terecht. Toch is de vakbond Central General de Trabajadores de Guatemala (CGTG) erin gelaagd in een aantal bedrijven een werking op te richten en vorming te geven over arbeids- en mensenrechten.

Silvia Grevalo Santos is omwille van haar vakbondswerk ontslagen. Na twaalf jaar in de maquila begon ze de vrouwen te organiseren omdat ze de wantoestanden niet langer kon aanzien. Het kostte haar haar job –niet evident want als 45-jarige is het moeilijk nieuw werk te vinden. Santos geeft nu vorming binnen de vakbondswerking. Ook voor vakbondswerk is Guatemala een van de gevaarlijkste landen ter wereld. Tussen januari en mei vorig jaar zijn in Guatemala twaalf vakbondsmensen vermoord. ‘De overheid is mee verantwoordelijk voor die schendingen van mensenrechten. Ze is zelfs betrokken partij’, zegt José Pinzón Salazar, secretaris-generaal van de CGTG-vakbond. Volgens Pinzón zou de EU, die mensenrechten altijd zo centraal stelt, meer druk moeten uitoefenen op de regering.

Het verschil maken

De EU en de Centraal-Amerikaanse landen onderhandelen momenteel over Associatieakkoorden met betrekking tot handel, ontwikkeling en democratie. Norma Cruz wijst erop dat de EU altijd programma’s heeft gesteund om de staat te versterken, maar dat concrete resultaten steeds uitblijven. Volgens haar moeten er meer massale sensibilisatiecampagnes en concrete programma’s komen. In oktober vorig jaar heeft het Europees Parlement een resolutie aangenomen over de feminicide in Centraal-Amerika. Het vraagt dat de EU het fenomeen zou aanvechten via een politieke dialoog. Sinds januari is ook een speciale commissie tegen de straffeloosheid actief, de CICIG, die opgericht werd met steun van de VN. Hopelijk kan al die internationale aandacht de inspanningen van de regering-Colóm ondersteunen om echt een verschil te maken.

In de nieuwe campagne van Wereldsolidariteit, die focust op ‘straffe madammen uit het Zuiden’, vraagt de ngo aandacht voor vrouwen en vakbondswerk in Guatemala. www.wereldsolidariteit.be